

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» зазначено, що адвокатом є фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах і в порядку, що передбачені законом. Адвокатська діяльність – це незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту.

Захист, як вид незалежної професійної діяльності полягає у забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію). Ці положення кореспондуються із КПК України.

Системний аналіз законодавства дає підстави для висновку, що діяльність адвоката у кримінальному провадженні характеризується певними ознаками, головними з яких є його організаційно-правовий та процесуальний статус. Так, у КПК України та інших нормативно-правових актах регламентовано умови участі адвоката у кримінальному провадженні та його повноваження.

Кримінальний процесуальний статус адвоката передбачає, що він може брати участь у кримінальному провадженні:

1) як захисник підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, а також стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) (ст. 45 КПК України);

2) як представник: потерпілого фізичної особи; юридичної особи, яка є потерпілим (ст. 58 КПК України);

3) як представник цивільного позивача, цивільного відповідача (ст. 63 КПК України);

4) як адвокат свідка (ст. 66 КПК України).

Зміст організаційно-правового статусу адвоката становлять повноваження, які дозволяють йому брати участь у кримінальному провадженні. Так, ст. 45 КПК України передбачено, що захисником може бути тільки адвокат, відомості про якого внесені до Єдиного реєстру адвокатів України. Відповідно, якщо такі відомості відсутні або у Єдиному реєстрі адвокатів України міститься запис про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю – особа (адвокат) не може бути захисником у кримінальному провадженні.

Документами, які підтверджують право (повноваження) адвоката брати участь у кримінальному провадженні є: свідоцтво на право на зайняття адвокатською діяльністю; ордер, договір із захисником або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги (ст. 50 КПК України).

Науковцями та практиками справедливо вказується про недосконалість правової регламентації порядку підтвердження повноважень адвоката у кримінальному процесі. Проблема полягає у неузгодженості положень КПК України та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Так, як вже було зазначено, ст. 50 КПК України визначено виключний перелік вимог та документів для підтвердження повноважень захисника чи для його залучення до участі в кримінальному провадженні.

У ч.1 ст. 26 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено, що документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правової допомоги, можуть бути: 1) договір про надання правової допомоги; 2) довіреність; 3) ордер; 4) доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги. Таким чином, з урахуванням особливостей кримінального процесуального закону, повноваження адвоката в кримінальному судочинстві можуть бути підтверджені ордером або договором. Ордер, відповідно до затвердженої форми, містить в собі: прізвище, ім'я, по-батькові особи, якій надається правова допомога, підставу надання правової допомоги (договір, доручення на надання безоплатної правової допомоги), назву органу, в якому надається правова допомога, прізвище, ім'я, по-батькові адвоката, який буде надавати правову допомогу, номер свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, дату його видачі, назву ради адвокатів або кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, яка видала свідоцтво, з обов'язковою вказівкою про те, що правова допомога надається адвокатом, який здійснює адвокатську діяльність

індивідуально (адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням), із зазначенням місцезнаходження (робочого місця) адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання.

На практиці така неузгодженість дозволяє вимагати від адвоката пред'явлення для підтвердження своїх повноважень обох згаданих документів (ордеру і договору), що і є предметом критики. Адже виходячи зі змісту наведених положень законодавства, згадані документи є однаковими за змістом, що стосується повноважень адвоката.

Вирішити цю проблему пропонується: шляхом конституційного звернення до Конституційного Суду України щодо тлумачення ст. 50 КПК України, а саме документів, якими підтверджуються повноваження захисника у кримінальному провадженні (В. Маркевич); проектом Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо підтвердження повноважень захисника)» (В. А. Головка, А. Б. Аваков).

Убачається, що згадана законодавча ініціатива є своєчасною та доцільною і у разі ухвалення законопроекту правова невизначеність щодо порядку підтвердження повноважень захисника буде усунута.